

Formy przeciwdziałania przemocy

Materiał przygotowany w ramach edukacji prawnej, zmierzającej do zwiększenia świadomości prawnej społeczeństwa przez:

Kancelarię Radcy Prawnego
dr Małgorzaty Maliszewskiej
ul. Szczęśliwicka 27a lok. 3

02-323 Warszawa

tel. (0-22) 822 30 30; (0-22) 258 62 27

prawnik@drmaliszewskakancelaria.com

Podstawy prawne

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny:

- * 41a § 1 i § 5
- * Art. 156
- * Art. 157
- * Art. 217
- * Art. 207
- * Art. 160

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” i wzorów formularzy „Niebieska Karta”

Materiały źródłowe

- * www.niebieskalinia.info
- * www.pcpr.police.pl

Procedura niebieskiej karty

The image features a solid blue background. In the center, the text "Procedura niebieskiej karty" is written in a white, sans-serif font. Below the text, there is a decorative graphic consisting of a white wavy line that separates the blue area from a white area below. Underneath the white line, there are stylized green hills of varying shades of green, creating a landscape effect.

Niebieska karta - istota

- * Niebieska Karta to oznaczenie procedury umożliwiającej pracownikom Ośrodków Pomocy Społecznej, Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Funkcjonariuszom Policji podejmowanie działań w rodzinach dotkniętych przemocą.
- * Jej celem jest zapewnienie ochrony i udzielanie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie oraz oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie poprzez udzielanie pomocy psychologicznej w postaci uczestnictwa w terapii dla osób dotkniętych przemocą, udzielanie porad w zakresie praw osób dotkniętych przemocą, zapewnienie osobie dotkniętej przemocą bezpiecznego schronienia w ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, umożliwienie uzyskania pomocy medycznej oraz obdukcji lekarskiej.

Czynności wykonywane w ramach Niebieskiej Karty

Czynności, które wykonywane są w ramach Niebieskiej Karty:

- * wizyty Funkcjonariuszy Policji i pracowników Ośrodków Pomocy Społecznej w miejscu zamieszkania osoby dotkniętej przemocą celem uświadomienia osoby stosującej przemoc o konsekwencjach jej zachowania
- * wszczynanie postępowań przed Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w celu zobowiązania osoby stosującej przemoc do podjęcia terapii uzależnienia od alkoholu
- * zawiadamianie organów ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstw związanych z przemocą w rodzinie.

Procedura niebieskiej karty - wszczęcie

- * Do wszczęcia procedury „Niebieskiej Karty” wystarczy samo powzięcie przez pracownika Ośrodka Pomocy Społecznej, Policji, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, podejrzenia stosowania przemocy w rodzinie. Wówczas pracownik taki wypełnia formularz Niebieskiej Karty.
- * W razie stwierdzenia podejrzenia popełnienia przestępstwa wszystkie dokumenty zgromadzone w ramach Niebieskiej Karty są przekazywane organom ścigania w celu prowadzenia postępowania wobec sprawcy przemocy.

Niebieska karta – jak wygląda?

Niebieska Karta” składa się z następujących części:

- * Karta A - dokumentuje się tam zaistniałą sytuację, podjęte działania.
- * Karta B – dokumentuje przestępstwa związane z przemocą domową oraz dane teleadresowe instytucji i organizacji pozarządowych, do których ofiara może się zwracać o pomoc.
- * Karta C – zawiera zweryfikowane dane osoby, która jest ofiarą przemocy
- * 4. Karta D – zawiera informacje na temat osoby wobec której występuje podejrzenie, że stosuje przemoc.

Niebieska karta - Formularze

- * Kartę A, wypełnia funkcjonariusz, pracownik socjalny, przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, ochrony zdrowia lub oświaty. Powinno to nastąpić w obecności osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, a w sytuacji, gdy ten kontakt jest niemożliwy, bez udziału tej osoby.
- * Nie ma możliwości wycofania ani zmiany informacji zawartych w Karcie A nawet na wniosek osoby pokrzywdzonej.
- * Procedura wszczynana jest w sytuacji, gdy zaistniały podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny lub przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

Niebieska karta - Formularze

- * Formularz B otrzymuje osoba dotknięta przemocą. Formularz B jest dokumentem informacyjnym dla osób pokrzywdzonych, zawierającym definicję przemocy, praw człowieka, informację o miejscach gdzie można uzyskać pomoc. Formularza B nie przekazuje się osobie podejrzanej o stosowanie przemocy w rodzinie.

Rozpoczęcie działań

- * Formularz A jest przekazywany niezwłocznie, ale nie później niż w terminie 7 dni od dnia wszczęcia procedury przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego. Kopia formularza A pozostaje u wszczynającego procedurę.

Działania zespołu Interdyscyplinarnego

- * Następnie formularz A przekazywany jest pozostałym członkom zespołu interdyscyplinarnego, nie później niż w ciągu 3 dni.
- * Następnie wyznaczane jest posiedzenie tego zespołu, na które zaprasza się osobę, wobec której istnieje podejrzenie, że doznaje przemocy w rodzinie. Na tym posiedzeniu dokonuje się analizy sytuacji rodzinnej oraz wypełnia formularz "Niebieska Karta- C". Osoba pokrzywdzona wówczas określa, jakie są jej potrzeby, czy wyraża gotowość do podjęcia działań. Formułowany jest plan pomocy.
- * Formularz D członkowie zespołu interdyscyplinarnego wypełniają w obecności osoby, wobec której istnieje podejrzenie, że stosuje przemoc w rodzinie.

Działania zespołu interdyscyplinarnego

- * Spotkanie z osobą, wobec której istnieje podejrzenie doznawania przemocy w rodzinie oraz osobą podejrzaną o stosowanie przemocy nie mogą być organizowane w tym samym miejscu i czasie.
- * Jeżeli w trakcie działań wykonywanych przez policjanta, pracownika socjalnego, przedstawiciela gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, oświaty lub ochrony zdrowia zachodzi podejrzenie, że osoba ponownie dopuściła się przemocy w rodzinie, ponownie wypełnia się formularz A i przesyła do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego.
- * Wszystkie działania zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej są dokumentowane i przekazywane policji lub prokuraturze w przypadku podejrzenia o popełnieniu przestępstwa.

Dochodzenie roszczeń z tytułu przemocy

Odpowiedzialność Sprawcy wg Kodeksu karnego

- * Odpowiedzialność sprawcy została określona w art. 46 Kodeksu karnego.
- * W razie skazania sąd może orzec, a na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej orzeka, stosując przepisy prawa cywilnego, obowiązek naprawienia, w całości albo w części, wyrządzonej przestępstwem szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę; przepisów prawa cywilnego o możliwości zasądzenia renty nie stosuje się.

Odpowiedzialność Sprawcy wg Kodeksu karnego

- * Jeżeli orzeczenie obowiązku naprawienia szkody jest znacznie utrudnione, sąd może orzec zamiast tego obowiązku nawiązkę w wysokości do 200 000 złotych na rzecz pokrzywdzonego, a w razie jego śmierci w wyniku popełnionego przez skazanego przestępstwa nawiązkę na rzecz osoby najbliższej, której sytuacja życiowa wskutek śmierci pokrzywdzonego uległa znacznemu pogorszeniu. W razie gdy ustalono więcej niż jedną taką osobę, nawiązki orzeka się na rzecz każdej z nich.
- * Orzeczenie odszkodowania lub zadośćuczynienia nie stoi na przeszkodzie dochodzeniu niezaspokojonej części roszczenia w drodze postępowania cywilnego.

Granice orzekania

- * Sąd nie ma możliwości orzeczenia obowiązku naprawienia szkody albo nawiązki za doznaną krzywdę, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo sprawa go dotycząca już została prawomocnie rozstrzygnięta innym wyrokiem.

Zarządzenie wykonania środka karnego

- * Jeżeli osobie skazanej wymierzono karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, a skazany ten nie wykonuje obowiązków związanych z naprawieniem szkody albo zapłatą nawiązki, Sąd może zarządzić jej wykonanie.

Odpowiedzialność Cywilna

- * Sąd karny podczas orzekania o obowiązku naprawienia szkody i nawiązce stosuje przepisy prawa cywilnego. Oznacza to, że w postępowaniu karnym musi zostać wykazane, że pokrzywdzony poniósł szkodę, że wystąpiło zdarzenie, które tę szkodę spowodowało, oraz, że między tymi dwoma czynnikami istnieje związek przyczynowy.

Odpowiedzialność cywilna

- * Co więcej, jak już zostało to wskazane przepisy prawa cywilnego mają zastosowanie także w zakresie niezaspokojonej części roszczenia pokrzywdzonego.

Podstawy prawne roszczeń

* Należy w tym zakresie mieć na uwadze przede wszystkim art. 444-446 kc.

Art. 444.

§ 1. W razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia naprawienie szkody obejmuje wszelkie wynikiłe z tego powodu koszty. Na żądanie poszkodowanego zobowiązany do naprawienia szkody powinien wyłożyć z góry sumę potrzebną na koszty leczenia, a jeżeli poszkodowany stał się inwalidą, także sumę potrzebną na koszty przygotowania do innego zawodu.

§ 2. Jeżeli poszkodowany utracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej albo jeżeli zwiększyły się jego potrzeby lub zmniejszyły widoki powodzenia na przyszłość, może on żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody odpowiedniej renty.

§ 3. Jeżeli w chwili wydania wyroku szkody nie da się dokładnie ustalić, poszkodowanemu może być przyznana renta tymczasowa.

Orzecznictwo w zakresie art. 444 kc

* Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2 lutego 2018 r., I ACa 2009/16

Przepis art. 444 § 1 k.c. ujmuje szkodę w sposób możliwie szeroki, a więc poszkodowany może domagać się kompensaty wszelkich kosztów, w tym także: kosztów transportu, kosztów odwiedzin osób bliskich, kosztów szczególnego odżywiania i pielęgnacji w okresie rekonwalescencji, kosztów nabycia specjalistycznej aparatury rehabilitacyjnej, kosztów przyuczenia do wykonywania nowego zawodu (przez jednorazowe albo okresowe świadczenie), zwrotu utraconych zarobków.

Podstawy prawne roszczeń

Art. 445.

§ 1. W wypadkach przewidzianych w artykule poprzedzającym sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

§ 2. Przepis powyższy stosuje się również w wypadku pozbawienia wolności oraz w wypadku skłonienia za pomocą podstępów, gwałtu lub nadużycia stosunku zależności do poddania się czynowi nierządному.

§ 3. Roszczenie o zadośćuczynienie przechodzi na spadkobierców tylko wtedy, gdy zostało uznane na piśmie albo gdy powództwo zostało wytoczone za życia poszkodowanego.

Orzecznictwo w zakresie art. 445 kc

* Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 kwietnia 2018 r., V ACa 397/17

Celem zadośćuczynienia, o którym mowa w art. 445 § 1 k.c. jest wynagrodzenie krzywdy, to jest cierpienie fizycznych i psychicznych będących następstwem uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia w wyniku czynu niedozwolonego. Z tej przyczyny wysokość zadośćuczynienia jest w pierwszym rzędzie uwarunkowana intensywnością cierpienia i czasem ich trwania. Uwzględnieniu podlegać powinny też inne okoliczności, jak np. trwałość skutków naruszenia omawianego dobra osobistego, sposób i czas leczenia, czy rehabilitacji, jako mogące rodzić dalsze cierpienia fizyczne i psychiczne osoby pokrzywdzonej, jej wiek, ze względu na który cierpienie może być potęgowane choćby czasem jego trwania i trwałością następstw, brakiem samodzielności osoby pokrzywdzonej i towarzyszącą temu koniecznością korzystania z pomocy innych osób w okresie leczenia powypadkowego, tym bardziej, gdy obejmuje czynności samoobsługowe, przy wykonywaniu których obecność innych osób może naruszać poczucie intymności.

Podstawy prawne roszczeń

Art. 446.

§ 1. Jeżeli wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć poszkodowanego, zobowiązany do naprawienia szkody powinien zwrócić koszty leczenia i pogrzebu temu, kto je poniósł.

§ 2. Osoba, względem której ciążył na zmarłym ustawowy obowiązek alimentacyjny, może żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody renty obliczonej stosownie do potrzeb poszkodowanego oraz do możliwości zarobkowych i majątkowych zmarłego przez czas prawdopodobnego trwania obowiązku alimentacyjnego. Takiej samej renty mogą żądać inne osoby bliskie, którym zmarły dobrowolnie i stale dostarczał środków utrzymania, jeżeli z okoliczności wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego.

§ 3. Sąd może ponadto przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej.

§ 4. Sąd może także przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Orzecznictwo w zakresie art. 446 kc

* Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 25 kwietnia 2018 r., I ACa 1108/17

Stanowiący podstawę przyznania zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę spowodowaną cierpieniami psychicznymi na skutek śmierci osoby bliskiej przepis art. 446 § 4 k.c. nie zawiera żadnych wskazań co do kryteriów ustalania wysokości przewidzianego w nim świadczenia. Przewiduje on jedynie, że suma zadośćuczynienia ma być odpowiednia. Krzywdę, o jakiej w nim mowa trudno wycenić, śmierć osoby najbliższej powoduje naruszenie dobra osobistego osoby związanej emocjonalnie ze zmarłą. Należy przy tym mieć na uwadze, że zadośćuczynienie powinno przedstawiać odczuwalną wartość ekonomiczną, tak aby nie doszło do deprecjacji krzywdy którą ma ono łagodzić. Zasadniczą funkcją zadośćuczynienia jest bowiem funkcja kompensacyjna, gdyż jego celem jest złagodzenie cierpienia wywołanego utratą osoby bliskiej. Dlatego aby ten cel osiągnąć świadczenie z tego tytułu musi stanowić odczuwalną wartość ekonomiczną.

Dobra osobiste

- * Przepięstwo może prowadzić również do naruszenia dóbr osobistych.
- * W art. 23 Kodeksu cywilnego znajduje się katalog dóbr osobistych. Nie jest on jednak katalogiem zamkniętym, a więc możliwe jest uznanie innych wartości za dobra osobiste, które podlegać będą ochronie.
- * **Art. 23 kc** - Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

Naruszenie dóbr osobistych

- * Katalog roszczeń związanych z naruszeniem dóbr osobistych określony został w art. 24 kc.

- * Art. 24.

§ 1. Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać **zaniechania tego działania**, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do **usunięcia jego skutków**, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać **zadośćuczynienia pieniężnego** lub **zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny**.

§ 2. Jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

§ 3. Przepisy powyższe nie uchybiają uprawnieniom przewidzianym w innych przepisach, w szczególności w prawie autorskim oraz w prawie wynalazczym.

Ciężar dowodu

* Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 marca 2018 r., I ACa 1262/17

Z art. 24 § 1 k.c. wynika domniemanie bezprawności naruszenia dobra osobistego, co oznacza, że **wykazanie samego faktu naruszenia dobra obciąża powoda, ale już nie na powodzie spoczywa ciężar wykazania bezprawności działań naruszających dobra osobiste.** To pozwany chcąc uwolnić się od odpowiedzialności, może wykazywać, że jego działanie nie nosi cech bezprawności. Z powołanego przepisu wynika bowiem w sposób jednoznaczny, że ochrona przysługuje wyłącznie przed działaniem bezprawnym. Bezprawność jest więc konieczną przesłanką do udzielenia ochrony.

Dziękuję za uwagę!

Kancelaria Radcy Prawnego
dr Małgorzaty Maliszewskiej
ul. Szczęśliwicka 27a lok. 3, 02-323 Warszawa
tel. (0-22) 822 30 30; (0-22) 258 62 27
prawnik@drmaliszewskakancelaria.com